

AiA Art News-service

deVolkskrant

Sam Segal, geïnspireerd door het bos was hij weg van bloemstillevens

Schilderijen met bloemstillevens groeiden door deze bioloog uit tot absolute publiekslievelingen. Sam Segal bouwde een uniek archief op.

Peter de Waard 18 juli 2018, 19:06

Sam Segal.

‘Bio-kunsthistoricus’, noemt vriendin Rieke van Leeuwen hem. Sam Segal studeerde biologie en was verslingerd aan Hollandse en Vlaamse stillevens. Hij combineerde dat tot een unieke expertise. Hij schreef 170 kunsthistorische publicaties en bouwde een uniek archief op.

In 2009 schonk hij dit archief met informatie en beeldmateriaal over 90 duizend schilderijen en tekeningen aan het RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis in Den Haag, waar Rieke van Leeuwen werkt. ‘Toen ik in de jaren tachtig ging werken als kunsthistoricus, was Sam al een absolute beroemdheid. En dankzij hem zijn bloemstillevens nu absolute publiekslievelingen’, zegt ze.

Segal overleed 11 juni in het Engelse Norwich, waar hij woonde met zijn vierde vrouw. Hij is gecremeerd in Amsterdam, waar hij het grootste deel van zijn leven woonde en werkte.

Sam Segal werd in 1933 geboren als een-na-jongste in een joods gezin met zeven kinderen. Sam overleefde de oorlog als een van de enige twee kinderen doordat hij onder de naam Jopie Berg was ondergedoken bij een kleuterleidster in Bilthoven. Regelmatig moest hij het bos in vluchten als er gevaar dreigde voor een razzia. Hier staarde hij eindeloos naar plantjes en bomen, waardoor hij geïnteresseerd raakte in vegetatie. Vanaf 1951 studeerde hij biologie aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij later wetenschappelijk medewerker werd aan een nieuw instituut voor vegetatiekunde.

Dankzij een bezoek in 1960 aan de expositie Bloem en Tuin in de Vlaamse kunst die in Gent werd gehouden, raakte hij gefascineerd door de bloemstillevens van de oude meesters met name van de schilderijen van exotische bloemsoorten die vanaf de zestiende eeuw uit alle windstreken naar Europa kwamen. Het onderzoek van bloemen op kunstwerken zei niet

alleen veel over de geschiedenis van de horticultuur, maar kon ook helpen met het identificeren van tijdsperioden en het ontdekken van vervalsingen.

In 1970 maakte Segal zijn eerste catalogus voor een tentoonstelling van 18de- en 19de-eeuwse bloemstillevens in Amsterdam. In 1975 stopte hij bij de universiteit en ging hij zich fulltime bezighouden met het in kaart brengen van de Vlaamse en Nederlandse stillevenschilderkunst. Drie jaar reisde hij door Europa om stillevens in musea en privéverzamelingen te bestuderen en te fotograferen. Over Jan van Eycks beroemde altaarstuk Het Lam Gods verscheen een artikel van zijn hand waarin hij meer dan 60 bloemsoorten wist te benoemen.

Hij ontdekte dat op een mozaïek van een bloemstuk dat in het Vaticaanse museum werd geëxposeerd bloemen stonden die pas in de 18de eeuw bekend waren. Het mozaïek was niet zoals gedacht hellenistisch of vroeg-Romeins, maar een latere vervalsing.

Uiteindelijk zou hij zelf beschrijvingen maken van meer dan 30 duizend stillevens. Hij verzamelde daarnaast kruidenboeken, florilegia (vroegbloemenboeken vanaf de zestiende eeuw) en embleemboeken. Alles werd ondergebracht in Segals studieceterum Still Life Studies aan de Prinsengracht in Amsterdam.

Zijn geschonken werk aan het RKD wordt ontsloten in een database voor kunsthistorisch onderzoek. ‘Ik hoop dat volgende generaties het werk kritisch voortzetten, aanvullen en samenvatten’, zei Segal er zelf over.

Sam Segal wordt overleefd door zijn zoon Joes die in de VS woont en werkt.

In 2019 verschijnt bij de wetenschappelijke uitgeverij Brill zijn boek over de Hollandse en Vlaamse bloemstillevens.